

Celkovost není „totalita“

Celek je víc než souhrn jeho částí; proto poznat části zdaleka ještě neznamena poznávat celek. Ale to neplatí jen pro vztah celku „dovnitř“, ke svým vlastním částem a složkám; platí to také pro jeho vztah ke světu kolem, ke všemu ostatnímu, k veškerenstvu. Celek by totiž nebyl celkem, přestal by být skutečným celkem, kdybychom jej poznávali, jako by byl od ostatního světa izolován. Tak jako se jeho části podílejí na tom, aby se celek stal celkem, tak se na tom podílí také všechno ostatní v tomto světě. Nejen jeho části se na ustavování a obnovování celku podílejí, ale podílí se na tom celý svět, veškerenstvo. Proto nemůžeme žádný celek chápat jako „totum“ (jak bylo do latiny přeloženo řecké *holon*). Proto každé přemrštěné, předimenzované zdůrazňování jednoty a sjednocenosti je vadné (a nebezpečné), protože zanedbává, zapomíná na svět kolem, na sousedy, na blízké i vzdálené „také jednoty“, „také celky“. Aristotelés měl nepochybně pravdu, že celek je víc než součet nebo souhrn jeho částí. Ale právě tak je pravdou, že žádný celek není vším, není totum, není totalitou. A že se nikdy nesmí ani chtít totalitou stávat, blížit se jí, usilovat o ni.

(Písek, 140903-4.)